

Historisch portret

Samojeed

Lachende hond uit Siberië

Champion Loga of the Arctic in 1932 geschilderd door Frederick Thomas Daws.

In oude geschriften, documenten en boeken of op prenten en schilderijen is de geschiedenis van honden vastgelegd. En dan vooral het werk dat ze doen. Meegaan op jacht, het drijven en hoeden van een kudde, het bewaken van huis en hof en het gezelschap houden van de mens. Elke maand biedt *Onze Hond* jou een inkijkje in de rijke historie van een rashond. Deze maand: de Samojeed.

De geschiedenis van de sledehondenrassen is gecompliceerd. Niet alleen omdat in het verre verleden de verschillende variëteiten 'Eskimohonden' zijn gekruist en over grote afstanden werden vervoerd, maar ook omdat men niet altijd even consequent was bij het gebruik van de juiste namen. Alle honden uit het noorden met een puntige snuit, rechtopstaande oortjes en een wollige vacht, worden door Russen 'Laika' genoemd. En niet alleen door hen, want onze nationale kynoloog Henri A. graaf van Bylandt noemt in zijn *Hondenrassen* (1904) de Samojeed afwisselend Siberische Hond én Laika. De Fédération Cynologique Nationale (FCI) heeft de Samojeed ingedeeld bij de groep Spitsen en Oertypen. De Spitsen delen een groot aantal gezamenlijke uiterlijke kenmerken: een dichte vacht, relatief korte, staande oren en een staart die als een posthoorn of sabel over de rug wordt gedragen. In hun bouw staan de Samojeeden heel dicht bij hun oervader, de witte Arctische wolf.

SAMOJEED

Herkomst: Noord-Rusland en Siberië.

Rasgroep: 5: Spitsen en Oertypen.

Rasstandaard: www.fci.be, zoeken op Samoiedskaïa Sabaka.

Gebruik: vroeger last- en trekdier, rendierhoeder, jachthond, nu huishond en showhond.

Rasvereniging Nederland: www.samojedclub.nl.

Het gebruik van de Spitsen kan worden onderverdeeld in sledehonden (Samojeed, Alaska Malamute, Siberische Husky, Groenlandhond, etc.) en jachthonden (Jämthund, Finse Spits, Karelische Berenhond, Norbottenspits, etc.). De derde groep binnen de Spitsen zijn de herdershonden, zoals onder andere de IJslandse Hond, de Noorse Buhund en de Lapinporokoir.

Die scheiding tussen de groepen betekent niet dat een bepaalde hond maar voor één soort werk wordt gebruikt. Integendeel. Een Samojeed, oorspronkelijk een hoeder van rendieren, kan ook vrachtjes, zoals proviand, dragen. De Jämthund kan na de jacht een slede trekken en de IJslandse Hond kan worden ingezet bij de vossenjacht. Nomadische volkeren kunnen zich nu eenmaal geen honden veroorloven die iets *niet* kunnen.

Samoiedskaïa Sabaka

De oorsprong van de Samojeed ligt in het noorden van Rusland en Siberië, in de gebieden van de Samojeedenstammen, die uit acht verschillende volkeren bestaan. Deze nomadische volkeren leefden van de rendierhouderij, visvangst, bonthandel en de jacht. Hun honden waren multifunctioneel; ze hielpen bij het drijven van de kudde, bij de jacht en 's nachts verwarmden en beschermden ze hun eigenaren in tenten van rendierhuid. Ook deden ze dienst als lastdragers en trekkers van de sledes. Het zware werk werd in Rusland en Siberië door rendieren en de grotere Poolhonden gedaan; de Samojeeden werden

Een groep 'Samen', vroeger bekend als Lappen, rond 1880 voor, bij en op hun huis gefotografeerd in noordelijk Zweden. Op de voorgrond zit een Samojeed.

Ernest Kilburn Scott met Sabarka, wat dikzak betekent. In zijn nesten komen witte, bruine en zwarte pups voor. Foto uit 1893.

ingezet om lichtere vrachten te dragen en te trekken. Al in de zeventiende eeuw maakt een Noordpoolreiziger melding van witte honden die sledes trekken en in de twintigste eeuw zijn het ook ontdekkingsreizigers die de Samojeed introduceren in de westerse wereld.

Samoyede betekent in het Russisch 'zelf-eter'. In een reisverslag uit 1670 wordt de stam van de Samojeeden als kannibalen beschreven. Wellicht daarom noemt men deze hond in het oude Rusland 'Nentsy'. Dat is een andere naam voor de stam en betekent simpelweg mens. De officiële naam van het ras is nu (bij de FCI) Samoiedskaïa Sabaka.

Ontdekkingsreizigers

Als de Noorse ontdekkingsreiziger Fridtjof Nansen in 1893/94 de Noordpool probeert te bereiken, maakt hij gebruik van 'Samojeedenhonden' en omdat hij in zijn dagboeken onder andere de formaten en gewichten van de honden noteert, weten we nu dat het ras in de afgelopen eeuw weinig is veranderd. Nansens sledehondenpack bestaat uit 28 Samojeeden, 19 reuen en 9 teven. Zij hebben vaak bruine of zwarte aftekening. De Russische hondenhandelaar Alexander Trontheim koopt bij Samojeedenstammen die meer oostwaarts leven, honden met een witte of crème vacht. Hij is een van de bekendste hondenleveranciers aan poolexpedities.

De openingszin van de rasstandaard luidt: 'Een elegante, witte poolhond'. Tegelijkertijd moet de Samojeed kracht en uithoudingsvermogen uitstralen.

De ontwikkeling van het ras vindt plaats onder primitieve omstandigheden ver van wat toen de bewoonde wereld was. Zo ontstaat een ras waarbinnen weinig wordt gepaard met vreemde honden.

Niet alleen Nansen maakt gebruik van Samojeeden, ook de Noren Carsten Borchgrevink (1864-1934) en Roald Amundsen, de Ier Sir Ernest Shackleton en de Italiaanse prins Luigi Amedeo, hertog van de Abruzzen (1873-1933) gebruiken Samojeeden bij hun reizen naar de Poolgebieden. Hetzelfde doen de Amerikanen Anthony Fiala (1869-1950) en Evelyn Briggs Baldwin (1862-1933). Zonder deze ontdekkingsreizigers was de Samojeed nauwelijks bekend geworden.

De Kilburns

Mr en Mrs Kilburn-Scott (zij is familie van de ontdekkingsreiziger Robert Scott) leven in 1889 drie maanden temidden van het Samojeedenvolk. In hun Jackson-Hamsworth expeditie gebruiken ze ook drie Samojeeden. Als Ernest Kilburn naar Engeland terugkeert, brengt hij een puppyreutje mee dat een bruin met witte vacht heeft. Het wordt Sabarka

Een van de meest bijzondere honden die de Kilburns vanuit Australië meenemen naar Engeland is de reu 'Antarctic Buck'. Hij is een van de overlevende honden van Carsten Borchgrevinks expeditie naar de Zuidpool en leefde in de dierentuin van Sydney, Australië.

NAMEN DIE NIET ONVERMELD MOGEN BLIJVEN

- De Engelse Clara Kilburn-Scott is een begenadigd fokster, maar behalve dat stelt ze haar honden tentoon, schrijft over het ras en keurt Samoeden in de showring. Als zij in 1944 overlijdt, zetten haar dochters Joyce en Ivy de fokkerij voort en ook hun honden worden de basis voor andere kennels.
- Na de Kilburns zijn het onder anderen Mrs. Stuart Thynne, Mrs. Gray-Landsberg, Mrs. Marion Keyte-Perry (Arctic), Mrs. D.L. Perry (of Kobe) en Mrs. D. Edwards die het ras verder op de kaart zetten. Het is slechts een greep uit de tientallen fokkers die in Engeland in de 20ste eeuw de Samoed niet alleen bekendheid geven, maar wiens honden uitwaaiëren over Europa en Amerika.
- In Nederland importeert mevrouw Th. van Beeck Calkoen in 1921 de Noorse teef Zanka av Ostjak; of en wanneer met haar is gefokt is niet bekend.
- Nelly Dickhoff uit Hilversum koopt in 1924 de reu Farningham Ikon en de teven Mooswa en Ural, alle drie uit de kennel van Clara Kilburn Scott. Nelly fokt ook het eerste nest in Nederland (1926) uit de combinatie Ikon x Mooswa met als kennelnaam Samoya. Echter, omdat Nelly minderjarig is, wordt haar kennelnaam in eerste instantie geweigerd. Haar vriendin, mevrouw P.A.M. Schmedding, biedt de oplossing; de kennelnaam komt op haar naam.
- In Nelly Dickhoffs eerste nest worden drie reuen en drie teven geboren, waaronder Samoya's Natacha. Zij komt in het bezit van Jetske Kalkman (later mevrouw Pieterse-Kalkman) en vormt het begin van de Jetske's kennel.
- Het beperkte aantal woorden maakt het onmogelijk alle Nederlandse fokkers en kennelnamen uit het verre en nabije verleden te noemen. Je vindt ze op: www.naschja.nl/SamoedenStamboekWeb.htm#nesten1926
- Hoewel de sledehondensport met Samoeden buiten het kader van dit artikel valt, wil ik toch even de naam noemen van Roderick Glastra, die in het eerste decennium van deze eeuw een zeer succesvol menner (musher) is in de sport. Met Samoeden en Husky's neemt hij deel aan wedstrijden en in 2009 en 2010 wordt hij wereldkampioen.
- Alie Bartol-Takens (Lusjkaya) is een van de fokkers die het oude type – het Kilburn-Scott type – al bijna vijftig jaar fokt. Bijzonder daarbij is dat de sledehondensport vanaf het begin van deze kennel een grote rol speelt.
- Onder andere de kennels van de IJszee, Naschja en Schylger geven expliciet aan ook het oorspronkelijke type te willen behouden.

genoemd. Later importeert hij de crèmekleurige teef Whitey Petchora uit de Oeral. Zijn sneeuw witte reu Musti komt uit Siberië; hij is door Lady Sitwell geïmporteerd en wordt uitgeleend aan de Kilburns.

De Kilburns fokken in 1896 hun eerste nest in Engeland uit de combinatie Sabarka x Whitey Petchora. In dit nest komen witte, zwarte en bruine pups voor. Honden uit hun kennel leggen voor de Eerste Wereldoorlog de basis van de huidige West-Europese Samoed. Ernest en Clara stellen Sabarka voor het eerst ten toon op Leeds Dog Show en hun fokproducten hebben een zeer grote invloed op de fokkerij, ook in Nederland, in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. Men gaat ervan uit dat Clara de eerste rasstandaard schreef. Zij is van het koppel het meest bij het ras betrokken.

In 1909 erkent The Kennel Club het ras, waarna in hetzelfde jaar de eerste Samoyede Club wordt opgericht, geheel in de geest van de tijd alleen toegankelijk voor mannen! In 1912 wordt dan ook de Ladies Samoyed Association opgericht, die na de Eerste Wereldoorlog, samengaat met de 'mannenclub' onder de naam Samoyed Association. Niet lang daarna, in 1923, wordt in Engeland de eerste clubmatch georganiseerd.

Dierentuin

De Kilburns zijn zonder twijfel de pioniers van het ras. Vanuit Engeland gaan talrijke Samoeden naar kennels in geheel Europa en Amerika. Een van de meest bijzondere honden die zij meenemen naar Engeland is de reu Antarctic Buck. Tijdens een reis in Australië (1904) zien ze hem in de dierentuin van Sidney. Buck stamt af van Samoeden die door de Noor Carsten Borchgrevink uit Antarctica zijn meegenomen en in Australië zijn achtergelaten. Het lukt de Kilburns om de hond mee te nemen naar Engeland, maar na de quarantaine, zijn eerste tentoonstelling en een paar nesten overlijdt hij aan hondenziekte. Bekende kampioenen van de Kilburns zijn onder andere Ch. Antarctic Bru, Polar

Foto: Thomas Fall.

Marion Keyte-Perry (circa 1935) met tien kampioenen uit haar Arctic kennel.

Foto: H. Stokhuysen.

Prinses Wilhelmina op het bordes van paleis Het Loo met Ibur Stella en haar vier pups, circa 1962.

Light, Siberian Keeno, Olga of Farningham en Ch. Fang. Ook in de dierentuin van Wellington, Nieuw-Zeeland, zijn Samojeden aanwezig. Aan het begin van de 20ste eeuw worden honden uit de expeditie naar de Zuidpool daar achtergelaten.

Raskruisingen

In 1918 sluit Rusland de grenzen, waarna het bijna onmogelijk wordt honden uit dat land te importeren. Groot-Brittannië lost dit probleem op door kruisingen met andere rassen, zoals de Chow Chow en de Keeshond.

In 1932, wordt in Nederland de Poolhonden Club opgericht, die een aantal jaren ook de belangen van de Siberische Husky behartigt. Later wordt de naam Nederlandse Samojeden Club. Net voor de Tweede Wereldoorlog, in 1937, komt de import uit Engeland op een laag pitje te staan. De reden is dat Engelse fokkers andere rassen hebben ingekruist, iets dat de Nederlandse fokkers verafschuwen. Behalve dat de Samojed iets zwaarder en de vacht

langer wordt, komt in bepaalde lijnen agressie voor. Iets dat tot dan volkomen vreemd is bij dit vriendelijke en stabiele ras.

Koninklijke belangstelling

Dan gebeurt er iets dat in veel meer hondenrassen een factor van betekenis is (geweest): importen uit Amerika (showy, overvloedig haar) en de Scandinavische landen laten van het Kilburn-Scott type weinig over. Inteelt lijkt ook hier de oplossing te zijn om aan het einde van de twintigste eeuw het oude type zoveel als mogelijk is te herstellen.

De Samojed mag zich in koninklijke belangstelling verheugen. In 1958 en 1960 fokt prinses Wilhelmina een nestje Samojeden met de door haar uit Noorwegen geïmporteerde teef Ibur Stella. Stella wordt gepaard met Kamp. Bertil W'53, '57 en '61. Onder het affix van het Aardhuis worden met Stella twee nesten gefokt. In 1961 vindt er een inteelpaaring plaats tussen een teef uit het eerste nest – Sunna van het Aardhuis – en haar vader Bertil. Het resultaat zijn zes pups waarmee het Farningham type van de Kilburns stevig wordt verankerd. Eigenaar van Bertil is de bij oudere kynologen bekende Wim Clay. Bij toeval komt hij in 1946 in aanraking met het ras, dat hij in 1955 voor het eerst keurt en zijn leven lang zal blijven promoten.

Showtype en werktipe

In de sledehondensport wordt de Samojed ingedeeld bij de langzamere honden. Deze sledehond is vandaag de dag ook uitstekend op zijn plek in een gezin. De sporten flyball en agility zijn goed aan hem besteed. Een Samojed is niet echt waaks, maar heeft wel de neiging veel te blaffen. Ook bij de dit ras is er sprake van een showtype en een werktipe, hoewel beide types binnen de rasstandaard (zouden moeten) passen.

Over het algemeen heeft het showtype een meer gedrongen bouw en een langere vacht. Het werktipe heeft een functioneel uiterlijk. Dat wil zeggen dat hij meer atletisch van bouw is. Het werktipe heeft een wat opgetrokken buiklijn en grotere oren. De oren van het showtype zijn kleiner en dikker. Heel typisch bij de Samojed is dat hij kan glimlachen; dat komt omdat de lippen licht gekruld zijn. De rasstandaard zegt over het temperament: vriendelijk, open, oplettend en levendig; niet verlegen of agressief en heel sociaal. ■

BEELDMATERIAAL BIJ DIT ARTIKEL

Alle pogingen zijn in het werk gesteld om namen van fotografen/illustratoren van het beeldmateriaal te achterhalen. Dit is niet altijd gelukt. Wie recht op afbeeldingen meent te hebben, kan contact opnemen met de auteur: horter@tiscali.nl.